

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЗАПУСК
БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СЬОГОДЕННЯ****ENSURING ECONOMIC SECURITY AND LAUNCHING
THE BUREAU OF ECONOMIC SECURITY OF UKRAINE: CURRENT ISSUES TODAY**

**Миргород-Карпова В.В., к.ю.н.,
старший викладач кафедри адміністративного,
господарського права та фінансово-економічної безпеки
Сумський державний університет**

**Ільченко Б.О., студент II курсу
Навчально-науковий інститут права Сумського державного університету**

Економічна безпека України відіграє важливу роль у забезпеченні національної безпеки, реалізуючи широкий спектр конкретних функцій. Вона виступає матеріальною базою для забезпечення майже всіх інших підвидів національної безпеки, без якої верхівка влади фізично не може забезпечити достатній рівень захищеності та благополуччя громадян. Таким чином, економічна безпека є визначальною складовою частиною безпеки та цілісності держави, яка впливає на стан інших елементів системи. Безліч негативних факторів стали причиною негативних змін у всіх державних процесах, у тому числі й економічних.

На жаль, на території України щороку зростає криміналізація економіки, яка відображається в корупційних та інших злочинах, що негативно впливають на економічну політику країни та підривають публічні та приватні інтереси громадян. Через це проблеми економічної безпеки України набувають серйозного значення.

Стаття розкриває проблемні питання забезпечення економічної безпеки, розкриваючи низку основних аспектів цієї теми, а саме: поняття економічної безпеки, враховуючи думки вітчизняних вчених, основні загрози та їх чинник в умовах глобалізації. Крім цього, визначаються основні елементи системи економічної безпеки, без яких неможливо провести системний аналіз її функціонування. Зазначені основні проблеми функціонування та їх вплив на подальший розвиток держави у сфері економіки. Висвітлені проблемні питання щодо діяльності службовців виконавчої гілки влади та зловживання ними владних повноважень, що є причиною поширення корупції у всіх сферах державного управління. Особлива увага приділена питанню щодо вчинення корупційних правопорушень у господарській сфері, тому визначення можливих наслідків і шляхів подолання цих негативних явищ є одним із основних завдань нашого дослідження. До того ж важливим у цій сфері є належне функціонування таких органів, як Національне антикорупційне бюро України та Державне бюро розслідувань, їх вплив на протидію негативним явищам в органах виконавчої влади.

Окрім державних органів, зазначених вище, акцентується увага на новоствореному Бюро економічної безпеки, котре, на нашу думку, стане вирішальним у забезпеченні належного рівня економічної безпеки.

Ключові слова: економічна безпека, національна безпека, глобалізація, економічний розвиток, чинники загроз, корупція, некомпетентність службовців, Бюро економічної безпеки.

Ukraine's economic security plays an important role in ensuring national security, implementing a wide range of specific functions. It is the material basis for ensuring almost all other subtypes of national security, without which the top authorities can not physically ensure a sufficient level of security and well-being of citizens. Subsequently, economic security is a key component of security and integrity of the state, which to the other elements of the system. Many negative factors have caused negative changes in all government processes, including economic ones.

Unfortunately, the criminalization of the economy in Ukraine is growing every year, which is reflected in corruption and other crimes that negatively affect the country's economic policy and undermine the public and private interests of citizens. Due to this, the problems of Ukraine's economic security become serious.

This article reveals the problematic issues of economic security, revealing a number of key aspects of this topic, such as: the concept of economic security, taking into account the views of domestic scientists, the main threats and their factors in the context of globalization. In addition, this paper identifies the main elements of the economic security system without which making a systematic analysis of its functioning is impossible. Notes the main problems of functioning and their impact on the further development of the state in the field of economy. The article, to a greater extent, highlights the problematic issues regarding the activities of employees of the executive branch and their abuse of power, which is the cause of corruption in all spheres of public administration. Particular attention is paid to the issue of committing corruption offenses in the economic sphere. Therefore, determining the possible consequences and ways to overcome these negative phenomena are the main tasks of our study. In addition, the proper functioning of such bodies as the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine and the State Bureau of Investigation is important in this sphere, as well as their influence on counteracting negative phenomena in the executive branch.

In addition to the state bodies mentioned above, the article focuses on the newly established body of the Bureau of Economic Security, which, in our opinion, will make a great impact in ensuring the appropriate level of economic security.

Key words: economic safety, national security, state problems, globalization, economic development, sources of danger, corruption, incompetence of civil servants, Bureau of Economic Security.

Україна за розміром території є однією з найбільших країн Європи зі значним матеріальним потенціалом, який зміг би вивести державу із країн із перехідною економікою до списку розвинутих держав світу. Економічна безпека України відіграє важливу роль у забезпеченні національної безпеки загалом, реалізуючи широкий спектр конкретних функцій. Вона становить матеріальну базу для забезпечення майже всіх інших підвидів національної безпеки, без якої верхівка влади фізично не може забезпечити достатній рівень захищеності та благополуччя громадян. Таким чином, економічна безпека є визначальною складовою частиною безпеки та цілісності держави, яка впливає на стан інших елементів системи.

Спроби громадян здійснити революційний прорив у 2014 р. та, як наслідок, воєнні дії на сході держави стали причиною негативних змін у всіх державних процесах, у тому числі й економічних. На жаль, на території України щороку зростає криміналізація економіки, яка відображається у корупційних та інших злочинах, що негативно впливають на економічну політику країни та підривають публічні та приватні інтереси громадян. До того ж дуже зрідка суб'єкти економічної безпеки ставлять у пріоритет загальнонаціональні інтереси замість власних. Через це проблеми економічної безпеки України набувають серйозного значення для всієї країни, а отже, і для кожного з нас.

Хотілося б зазначити, що питанню економічної безпеки приділяють увагу велика кількість як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, таких як: В. Гнатенко, В. Гумєнюк, В. Малишко, Н. Попадєтьєв, О. Скорук, І. Шевчук, С. Окїта, І. Губарева, Дж. Кенана, А. Мокія, Х. Моргентану, проте питання проблем національної безпеки України було розкрито лише поверхнево.

Загалом поняття економічної безпеки трактується різними вченими по-своєму. На нашу думку, найбільш точно можна охарактеризувати його як підгалузь національної безпеки, яка у повному обсязі відображає соціально-економічне становище країни у сфері економіки, завдяки якій забезпечується досягнення всього спектру загальнонаціональних інтересів. Крім цього, економічна безпека – це характерна ознака економічної системи, котра дає змогу надати оцінку її ефективності в різних умовах. Використовуючи системний аналіз, можна чітко зрозуміти, у якому стані перебуває економіка країни. До того ж потреба у зміцненні економічної безпеки виражена не лише потребами соціального й економічного розвитку, а й аспектами, які не мають ніякого економічного значення.

У сучасних умовах глобалізації актуальним стає питання пошуку загроз і шляхів їх подолання у сфері економічної безпеки, пов'язаних із цим явищем. Поняття глобалізації В. Гнатенко трактував як сучасний рівень економічної діяльності, що має виникати у єдиному економічному просторі, характеризується переважанням світогосподарських зв'язків над національними. Державна влада як гарант суспільних цінностей та інтересів має вживати заходів задля стабільного розвитку країни. Тому одним із найголовніших завдань верхівки влади є забезпечення економічної безпеки, бо як зазначалося вище, стан економічної підгалузі системи національної безпеки безпосередньо впливає на політичну, військову, соціальну та інші сфери безпеки держави. На практиці поліпшення економічної безпеки трактується як створення певної системи, яка могла би вживати заходів щодо захисту від потенційних загроз [1, с. 58].

На превеликий жаль, із часів проголошення незалежності України реформи, спрямовані на затвердження основ стратегій розвитку економіки, не мали ніякого системного характеру та наукового обґрунтування. Як наслідок, починаючи за 90-х рр. минулого століття своїми діями державна влада погіршила становище України на міжнародному рівні, зруйнувавши економічний потенціал, який перейшов їй у спадок. Яскравим прикладом може слугувати втрата Україною свого ядерного потенціалу в 1996 р. Під тиском таких країн, як Росія та США, котрі, безумовно, хотіли бачити Україну без'ядерною державою, Леонід Кравчук, тодішній Президент України, вирішив піти найлегшим шляхом і почав декларувати наміри про відмову від ядерної зброї, тим самим позбавивши країну ядерного статусу. Ще у 1992 р. Україна почала передавати ядерну зброю Росії, так, 5 грудня 1994 р. було підписано Будапештський меморандум між Україною, Російською Федерацією, Великою Британією та Сполученими Штатами Америки, за яким держави-учасниці мали поважати незалежність, суверенітет і чинні кордони України, утримуватися від будь-яких проявів агресії щодо України, у тому числі від економічного тиску. Подібними безвідповідальними діями верховного керівництва було завдано неймовірних збитків економіці держави. Більшість висококваліфікованих спеціалістів почали від'їзжати за кордон у пошуках кращої долі. До того ж тенденція еміграції робочої сили в Україні зростає щороку. Це засвідчує той факт, що глибока економічна криза впливає на загальний розвиток суспільства та держави. Помітним є зниження рівня життя населення, закриття багатьох підприємств, відсутність закордонних інвестицій у розвиток вітчизняних компаній і, як наслідок, розвиток тіньової економіки. Всі вищезазначені чинники вказують на конкретні слабкі

місця держави, що можуть бути використані розвинутими державами задля задоволення власних інтересів [2, с. 130].

Як зазначала О.В. Скорук, для економічного розвитку України як незалежної держави, її утвердження як суб'єкта світового співтовариства важливого значення набувають проблеми забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку, формування механізму протидії внутрішнім і зовнішнім загрозам, підвищення рівня життя населення, розвитку системи міжнародної економічної взаємозалежності [3, с. 39].

Система економічної безпеки складається з окремих елементів, які треба враховувати в аналізі можливих загроз і шляхів їх вирішення, бо максимальний розвиток настільки великої системи можливий лише за вивчення й урахування всіх її складників. Нині тема виокремлення основних елементів системи економічної безпеки досі вважається невирішеною. Велика кількість вчених, серед них і Л. Тарангул і З. Варналій, виділяють такі основні складові частини економічної безпеки держави, як зовнішньоекономічна, фінансова, соціальна, демографічна, енергетична, продовольча, науково-технологічна й екологічна [4, с. 34]. Деякі науковці, такі як В. Мунтян, до цього списку додають ще тіньову, сировинно-ресурсну та воєнно-економічну [5, с. 459], але все ж такі ми більш схильні до першого варіанту, бо він більш лаконічно відображає всі елементи системи без зайвих складників. Тому й не дивно, що таке тлумачення використовується більшістю вітчизняних авторів.

Якщо говорити безпосередньо про загрози економічній безпеці України, то її список можна вважати фактично невичерпним. Основними проблемами, які заважають державі процвітати в економічному плані, вважаються скорочення ВВП, відсутність інвестицій із боку зарубіжних держав, недовіра і слабкий контроль від держави у сфері економіки, висока залежність від іноземних ринків, відплив умів до інших держав, фактична неконкурентноспроможність на світовій арені та низький темп розширення внутрішнього ринку, нераціональне використання ресурсів, велика заборгованість держави, вплив іноземного капіталу на основні стратегічні галузі економіки, скорочення досліджень у критично-важливих напрямках. До того ж не можна не погодитися зі словами Н. Попадинця, котрий до основних загроз економічній безпеці відносив також прогалини у законодавстві, які надають можливість розвивати злочинність, пов'язану з економікою держави, у вигляді корупційних правопорушень, а також використанням нелегальних схем виведення валюти [6, с. 22]. Це становить реальні загрози не лише для економічної безпеки, а й для національної безпеки загалом.

Враховуючи вищезазначені загрози економічній безпеці України, можна впевнено стверджувати, що наша держава знаходиться у дуже скрутному становищі. Кожна складова частина системи економічної безпеки має безліч проблем, вирішенням яких повинна займатися верхівка влади заради подальшого існування України. Саме через це держава має вживати заходів, які призведуть до кардинальних змін національної безпеки.

На нашу думку, основною проблемою, котра тягне за собою низку інших загроз у сфері економічної безпеки, є далеке від ідеалу законодавство, яке є результатом діяльності відповідних органів державної влади. Більша частина інформації про загрози економічній безпеці України відображені лише в законодавчих актах як складова частина національної безпеки. Про певну систематизацію та відокремлення загроз економічній безпеці як окрему категорію навіть не йдеться, хоча станом на 11 серпня 2021 р. Президент України В. Зеленський видав указ про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 р.»). Можна стверджувати, що це перший законодавчий документ, який виокремлює поняття «економічна безпека» від національної безпеки України.

Загалом стратегія економічної безпеки України на період до 2025 р. містить широкий спектр інформації щодо питань, пов'язаних із вирішенням загроз у сфері економіки за відносно короткий проміжок часу. Так, у розділі першому цієї стратегії відображаються основні плани та цілі, які держава ставить перед собою задля забезпечення економічної безпеки України. Законодавець визначає, що національним інтересам України відповідає сталий розвиток національної економіки, інтеграція України у європейський економічний простір, розвиток рівноправного взаємовигідного економічного співробітництва з іншими державами. До того ж задля забезпечення економічних інтересів держава потребує формування і реалізації стратегічного курсу у сфері забезпечення економічної безпеки, спрямованого як на стале нарощення конкурентоспроможності економіки України, так і на поступове зміцнення економічної стійкості та невразливості національної економіки до зовнішніх і внутрішніх загроз. Як наслідок, можна вважати, що ця стратегія спрямована на забезпечення розвитку та безпеки разом [7].

Крім цього, стратегія економічної безпеки України виділяє такі основні завдання, які мають добросовісно реалізовуватися державними службовцями, у сфері забезпечення економічної безпеки, як:

1. забезпечення стійкості від зовнішніх і внутрішніх викликів і загроз національним економічним інтересам держави та інтересам її громадян;

2. збереження та розвиток економічної потужності країни з урахуванням Цілей сталого розвитку України на період до 2030 р., затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722, та позицій людиноцентризму;

3. гарантування національної економічної незалежності та здатності до захисту національних економічних інтересів, зокрема у високотехнологічній сфері [7].

Розглянутий нами акт чинного законодавства містить теоретичні засади для реалізації цілей держави у сфері забезпечення економічної безпеки держави. Давати чіткий аналіз ефективності цієї стратегії зараз немає ніякого сенсу, бо найкращим відображенням ефективності цього документа та державних дій, відповідно до стратегії буде становище країни в економічному плані станом на 2025 р. і її відмінності із тим, що ми маємо зараз.

Найцікавішим є те, що законодавець ставить збройну агресію Російської Федерації та тимчасову окупацію частини території України як чи не основну причину занепаду економіки держави, мовби руйнування економіки України є свідомою і цілеспрямованою дією Російської Федерації та одним із методів гібридної війни, оскільки зруйнована економіка продукує незадоволеність владою, трудову міграцію, соціальну напругу в суспільстві та підриває довіру до влади. Хоча насправді війна на сході та всі наслідкові проблеми мають дві сторони медалі, пов'язані з діями державної влади України також. Незважаючи на це, у стратегії економічної безпеки проблема некомпетентності та зловживання службовим становищем серед державних службовців, що продукує значну кількість внутрішніх проблем, таких як корупція, нелегальне відмивання коштів, а також інші правопорушення у структурі органів виконавчої влади, не згадується майже нічого, а корупція як загроза економічній безпеці згадується лише як виклик інвестиційно-інноваційній безпеці.

На нашу думку, основною проблемою, котра ставить під ризик належне забезпечення економічної безпеки України, є неоптимізована та неефективна діяльність органів виконавчої гілки влади, що проявляється корупційними діями та загальним зловживанням владних повноважень державних службовців. Ця проблема тягне за собою низку інших серйозних загроз національній безпеці, які держава не здатна вирішити у сучасних реаліях, без усунення внутрішніх проблем у міністерствах. Недивно, що, за статистикою судової практики, більшість

корупційних правопорушень були здійснені саме працівниками органів виконавчих служб. За даними опитування, проведеного Центром Разумкова 16 березня 2021 р., рівень повної довіри до державних інституцій у середньому не перевищував навіть 8% [8]. Настільки низький рівень довіри громадян чітко дає зрозуміти, що корупція є серйозним бар'єром на шляху покращення функціонування органів державної влади й економічного процвітання держави. Крім цього, вчені вважають, що корупція є чи не найсерйознішим чинником, який заважає державі повернути до себе іноземні інвестиції.

Очевидним є той факт, що державні службовці – це насамперед слуги народу, а тому мають ставити загальнонаціональні інтереси вище за корпоративні та власні. Ю. Комісарчук зауважив, що система будь-якого державного органу може бути налагоджена за умови, якщо керівник матиме певний ентузіазм і бажання забезпечити чіткий контроль за діяльністю своїх підлеглих і налагодити роботу підпорядкованого йому колективу, стимулюючи співробітників до підвищення продуктивності праці. Також він вважає, що високої ефективності роботи міністерства можна досягти, створивши колектив одностайності. Ця стратегія має зменшити кількість корупційних дій із боку керівників. До того ж контроль із боку керівника дуже важливий для налагодження зворотного зв'язку задля отримання чіткої інформації про хід діяльності та наявні проблеми у міністерстві [9, с. 108]. На жаль, треба констатувати той факт, що подібне вирішення проблеми корупції серед державних службовців навряд чи можливе у зв'язку з тим, що подібному перебігу подій має слугувати вплив громадськості, проте громадяни України обирають лише склад представницьких органів, який за певними критеріями призначають на посаду осіб, котрі безпосередньо здійснюють функції публічного адміністрування.

Питанню корупції та інших злочинів всередині органів виконавчої влади приділяється досить багато уваги з боку держави. За останні десять років було затверджено безліч нормативно-правових актів, створено нові органи та підрозділи наявних органів, функції котрих спрямовані на подолання службових злочинів і покращення економічної складової частини держави.

Такі органи державної влади, як Національне антикорупційне бюро України та Державне бюро розслідувань, а також інші підрозділи відповідних органів виконавчої гілки покликані попереджувати, розкривати та припиняти корупційні діяння державних службовців. Слід зазначити, що після створення НАБУ та ДБР мають місце певні суперечності у розмежуванні повноважень цих органів. Сьогодні Національне антикорупційне бюро відповідно до положень Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» займається протидією корупційним діям іншим кримінальним правопорушенням, які вчинені вищими посадовими особами, уповноваженими на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та становлять загрозу національній безпеці, а також вживання інших передбачених законом заходів щодо протидії корупції [10]. ДБР розслідує кримінальні правопорушення службовими особами, які займають особливо відповідальне становище відповідно до ч. 1 ст. 9 Закону України «Про державну службу» не пов'язані із корупційними діяннями. Входить до підслідності слідчих органів державного бюро розслідувань будуть лише корупційні злочини, вчинені службовими особами Національного антикорупційного бюро України, заступником Генерального прокурора – керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури або іншими прокурорами Спеціалізованої антикорупційної прокуратури, крім випадків, коли досудове розслідування цих кримінальних правопорушень віднесено до підслідності детективів підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України [11]. Хоча й обидва органи мають схоже коло

повноважень, проте кожен із них повинен забезпечувати максимальний контроль за діяльністю вищих посадових осіб і сприяти більш ефективній діяльності органів виконавчої влади, викоринюючи такі негативні явища серед службовців, як корупція, хабарництво та інші правопорушення у сфері господарської діяльності, які заважають розвиватися державі в економічному плані.

Стосовно кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, то функції їх розкриття та припинення були покладені не лише на ДБР і НАБУ, а й на окремі підрозділи Національної поліції України, Служби безпеки України, а також на податкову міліцію Державної фіскальної служби. Нещодавно було прийнято рішення щодо ліквідації останньої та створення замість неї абсолютно нового органу Бюро економічної безпеки. Відповідно до законодавства України Бюро економічної безпеки України – це центральний орган виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави, до підслідності якого входитимуть усі кримінальні правопорушення в економічній сфері, котрі раніше входили до кола повноважень окремих підрозділів органів державної влади, згаданих вище [12]. Тобто цей орган зосередить у собі широке коло повноважень у вирішенні питань в економічній сфері. Хоча й початок функціонування цього державного органу відстрочили до кінця листопада, але вже зараз можна констатувати той факт, що він буде відігравати чи не найважливішу роль у боротьбі з нега-

тивними явищами всередині органів виконавчої влади, усунення яких відкриє нові можливості для економічного розвитку держави та забезпечення національної безпеки.

Підсумовуючи вищесказане, можна констатувати, що стан економіки в Україні порівняно з державами зі схожим матеріальним потенціалом залишає бажати кращого. Цьому передує велика кількість негативних як зовнішніх, так і внутрішніх чинників і явищ. Зараз нагальним для держави постає питання забезпечення власної системи національної безпеки України, дієвість якої не буде залежати від інтересів інших країн. На жаль, важко уявити, яким чином сучасні стратегії розвитку можуть вплинути на цей фактор. На нашу думку, найбільш серйозними причинами економічного занепаду держави є безпосередньо внутрішні недоліки виконання свої обов'язків органами виконавчої влади, а також систематичне зловживання службовим становищем серед працівників відповідних органів. Такі явища як корупція, хабарництво та інші правопорушення у сфері господарської діяльності тягнуть економічне становище держави та підривають її авторитет на міжнародній арені. Тому значну роль у цьому питанні покладають на державні органи, які займаються протидією злочинності серед державних службовців і чиновників, такі як НАБУ, ДБР і БЕБ. Від ефективності цих органів певною мірою буде залежати економічне становище України та, як наслідок, розвиток нації. Ми переконані, що без належного та добросовісного виконання функцій органів виконавчої влади подолання низки інших проблем економічної безпеки України неможливе.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гнатенко В. Загрози економічній безпеці в умовах сучасності. *Public administration aspects*. 2021. № 9 (1). С. 55–62.
2. Малишко В.М. Актуальні проблеми економічної безпеки в системі національної безпеки України. *Юридичний вісник*. 2015. № 4 (37). С. 129–133.
3. Скорук О. Економічна безпека держави: сутність, складові елементи та проблеми забезпечення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2016. № 6. (3). С. 39–42.
4. Економічна безпека / З.С. Варналій, Л.Л. Тарангул та ін. ; за заг. ред. З.С. Варналія. Київ : Знання, 2009. 647 с.
5. Мунтіян В. Економічна безпека України. Київ : КВІЦ, 1999. 462 с.
6. Попадинець Н.М. Основні чинники забезпечення економічної безпеки України. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2016. № 2 (118). С. 20–23.
7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 р. «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 р.» : Указ Президента України від 11 серпня 2021 р. № 347/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text> (дата звернення: 23.11.2021).
8. Разумков центр. Оцінка громадянами ситуації в країні та діяльності влади: URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-ta-diiialnosti-vlady> (дата звернення: 24.11.2021).
9. Комісарчук Ю.А. Вплив корупції на українське суспільство і державу. *Актуальні проблеми економічної безпеки держави, регіону, підприємства* : Тези Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Львів, 26 травня 2017 р. С. 107–110.
10. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1698-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 47. Ст. 2051.
11. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12 листопада 2015 р. № 794-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 6. Ст. 55.
12. Про Бюро економічної безпеки України : Закон України від 28 січня 2021 р. № 1150-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 23. Ст. 197.